

UTJECAJ COVID -19 NA NAUTIČKI TURIZAM

Luketić, Tihana

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:509110>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

Ekonomski fakultet u Splitu
Upravljanje financijama i porezima

Završni rad

UTJECAJ COVID -19 NA NAUTIČKI TURIZAM

Mentor:

Prof. Dr. Sc. Favro Srećko

Studentica:

Tihana Luketić, 5180945

Split, rujan, 2020.

Sadržaj

1. UVOD.....	4
1.1. Problem i predmet rada.....	4
1.2. Cilj rada	4
1.3. Metode rada	4
1.4. Struktura rada.....	5
2. POJMOVNO ODREĐENJE NAUTIČKOG TURIZMA I KRIZE	6
2.1. Pojam nautičkog turizma.....	6
2.1.1. Podjela i vrste nautičkog turizma.....	7
2.2. Pojam kriza	9
3. ULOGA NAUTIČKOG TURIZMA U GOSPODATSTVU RH....	10
3.1. Razvoj nautičkog turizma u RH	10
3.2. Hrvatska obala.....	11
3.2.1. Konkurentnost nautičkog turizma u RH	12
3.3. Nautički kapaciteti i njihovo poslovanje	13
4. ODNOSI TURISTIČKIH POKAZATELJA	18
4.1. Utjecaj COVID-19 na sezonu 2020.	18
4.2. Vladina pomoć turizmu	19
4.2.1. Zahtjevi nautičkog sektora.....	21
4.3. Statistički podaci za 2020 godinu	22
4.3.1. Nautički turizam u sezoni 2020.	25
4.4. Usporedba sa ostalim komercijalnim i nekomercijalnim smještajem	27

5. ZAKLJUČAK	28
POPIS TABLICA.....	31
POPIS SLIKA.....	31
SUMMARY.....	33

1. Uvod

1.1. Problem i predmet rada

Nautički turizam jedan je od važnijih segmenata u hrvatskom turizmu. Ovaj oblik turizma je najrazvijeniji u južnoj Hrvatskoj, a nešto manje na sjeverozapadu. Nautički turizam počeo se razvijati uslijed velike globalizacije i potrebe ljudi za uživanjem u prirodi, odnosno na moru. Zbog povoljnih prirodnih, klimatskih, socio-kulturnih karakteristika prostora došlo je do dinamičnog razvitka nautičkog turizma na Mediteranu u posljednjih pedeset godina. S toga, Mediteran danas spada među najznačajnije područje nautičkog turizma u svijetu. No, može se uočiti da danas ova vrsta turizma je i dalje nedovoljno razvijena i cijenjena u odnosu na ostale vrste turizma. Bilo bi nužno uložiti u turističku ponudu nautičkog turizma jer upravo su subjekti ove vrste turizma oni koji troše i 40 posto više u odnosu na subjekte ostalih oblika turizma jer se ovdje radi o imućnijim pojedincima. Nažalost zbog utjecaja COVID-19, ove godine je višegodišnji rast potražnje pao skoro na pola te je sezonu ostavio upitnu.

Nakon definiranog problema istraživanja može se definirati predmet istraživanja, odnosno utjecaj COVID-19 na nautički turizam.

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada je prikazati utjecaj COVID-19 na nautički turizam, odnosno na gospodarstvo RH. Pritom će se definirati nautički turizam kao jedna od vrsta turizma koja je imala najveće šanse za brzi oporavak nakon pada potražnje pod utjecajem pandemije. Cilj ovog rada je prikazati kakve turističke rezultate je nautički turizam ostvario u sezoni 2020. godine, koji su bili zahtjevi nautičkog sektora, te usporedba sezona posljednjih 5 godina.

1.3. Metode rada

U radu će biti korištena deskriptivna metoda, induktivna i deduktivna metoda, metode sinteze i analize, metoda komparacije te metoda kompilacije. Deskriptivna metoda ili metoda kratkog opisivanja činjenica će se koristiti da bi se definirali temeljni pojmovi

ovog rada kao što su pojam nautičkog turizma ili ekonomske krize. Induktivnom metodom se temeljem analize pojedinačnih činjenica dolazi do općeg zaključka, dok se deduktivnom metodom temeljem analize općih sudova dolazi do pojedinačnih zaključaka će se koristiti u empirijskom dijelu rada da bi se donijeli zaključci o utjecaju COVID-19 na nautički turizam. Metoda analize će se koristiti da bi se složeniji pojmovi raščlanili na jednostavnije, dok će se metoda sinteze koristiti da bi se od jednostavnijih pojmova definirali složeniji. Pritom će se metode analize i sinteze koristiti u teorijskom dijelu rada prilikom definiranja temeljnih pojmova ovog rada. Metoda komparacije će biti korištena da bi se usporedili podaci o kretanjima potražnje nautičkog turizma posljednih godina. Metoda kompilacije, odnosno metoda preuzimanja tuđih rezultata znanstvenoistraživačkih radova će se koristiti u teorijskom dijelu rada.

1.4. Struktura rada

U prvom, odnosno uvodnom dijelu rada definiraju se problem i predmet rada, ciljevi rada, metode korištene za pisanje rada te se sažeto prikazuje struktura rada. U drugom dijelu se definira pojam nautičkog turizma te ekonomske krize. U trećem dijelu rada definira se uloga nautičkog turizma u gospodarstvu. Četvrti dio rada je ujedno empirijski dio rada. U ovom dijelu rada daje se prikaz turističkih pokazatelja posljednih godina, bazirajući se na sezonu. Nakon zaključka slijede popis literature, popis slika te tablica, sažetak uz tri ključne riječi te sažetak na engleskom jezik.

2. Pojmovno određenje nautičkog turizma i krize

U ovom dijelu rada definira se pojam nautičkog turizma, vrste nautičkog turizma, daje se pregled razvoja nautičkog turizma, te pojam kriza.

2.1. Pojam nautičkog turizma

Pojam nautički turizam dolazi od grčke riječi *naus*, što znači brod ili lađa. Suvremeno značenje nautika označava skup praktičkih ili teoretskih zvanja, te vještina potrebne voditelju plovila kako bi sigurno i uspješno plovio morem.

„Nautički turizam je plovidba i boravak turista (nautičar ili putnik) na plovnim objektima (jahta, brodica ili brod) za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost, kao i boravak u lukama nautičkog turizma i nautičkom dijelu luka otvorenim za javni promet, radi odmora, rekreacije i krstarenja“.¹

Često se nautički turizam definira kao jahting turizam (engl. *Yachting tourism*) jer je baziran na jahtama koje predstavljaju temelj za razvoj ove vrste turizma.

Postoje mnoge različite definicije nautičkog turizma poput one definirane Zakonom o pružanju usluga u turizmu koja nautički turizam definira općenito, sveobuhvatno. Pod pojmom nautičkog turizma obuhvaća sve vrste nautičkog turizma uključujući i polovidbu za osobne potrebe.

Iz definicije nautičkog turizma da je on „gospodarska djelatnost koja se zasniva na sadržajima vezanima uz turističku i rekreativnu plovidbu morem, rijekama i jezerima“² možemo uočiti da je različita od prethodne, budući da ne uključuje plovidbu za osobne potrebe, ali za razliku od prethodne Zakonom određene definicije, ova definira da može biti riječ o plovidbi bilo kojom vodenom površinom na području RH.

Jedna od sastavnica nautičkog turizma je turistički proizvod koji obuhvaća skup usluga i proizvoda koji bi u potpunosti zadovoljili potrebe nautičara ili cjelokupnu turističku potražnju. Druga sastavnica je turistička ponuda koja podrazumijeva ponudu određenih usluga poput luka nautičkog turizma, održavanja i slično. Treća sastavnica nautičkog

¹ Narodne novine (2019.): Zakon o pružanju usluga u turizmu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. 130/17, 25/19 i 98/19, čl. 84

² Hrvatska tehnička enciklopedija (2017.): Nautički turizam, dostupno na: <https://tehnika.lzmk.hr/nauticki-turizam/> (pristupljeno 17.09.2020.)

turizma su potrošači koji se po brojnim specifičnostima mogu bitno razlikovati od ostalih potrošača.

Turistički proizvodi, odnosno usluge koje se odnose na nautički turizam mogu biti:³

- „Usluge korištenja veza, prihvat i smještaj plovnih objekata s turistima – nautičarima ili bez turista – nautičara koji borave na njima;
- Usluge čartera – usluge korištenja plovnih objekata s posadom ili bez posade, s pružanjem ili bez pružanja usluge smještaja i/ili prehrane, radi odmora, rekreacije i krstarenja nautičara;
- Organiziranje putovanja u paket aranžmanu ili izleta na plovnim objektima nautičkog turizma;
- Prihvat, održavanje i čuvanje plovnih objekata na vezu u moru i na suhom vezu;
- Uređenje i pripremanje plovnih objekata te
- Druge usluge za potrebe turista“.

Možemo smatrati da su definicije nautičkog turizma nepotpune jer izostavljaju neku od nabrojanih usluga, gore navedenih.

Subjekte nautičkog turizma možemo definirati kao korisnike koji sudjeluju u nautičkom turizmu. Mogu biti aktivni ili pasivni, ovisno o vrsti sudjelovanja. U aktivne subjekte svrstavamo posadu jahte, odnosno osobe zadužene za upravljanje jahtom (nautičari i skipperi). Pasivni subjekti su posjetitelji na plovilu, odnosno putnici, a njih čine turisti i izletnici.

2.1.1. Podjela i vrste nautičkog turizma

Prema pojmovnom i teoretskom smislu nautički turizam ima tri osnovna oblika koja se grupiraju u sljedeće skupine poslovanja:

- luke nautičkog turizma
- charter
- cruising

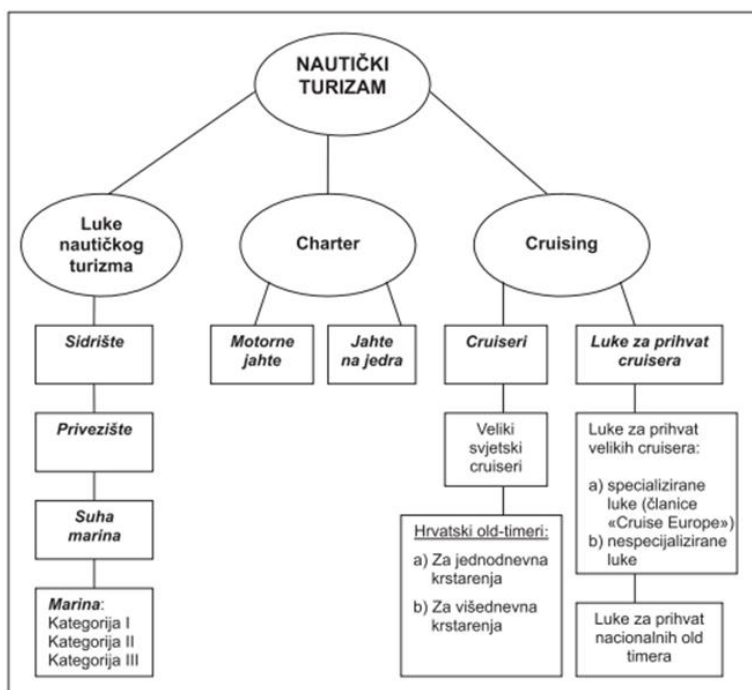
³ Narodne novine (2019.): Zakon o pružanju usluga u turizmu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. 130/17, 25/19 i 98/19, čl. 85

U prvom obliku, luke nautičkog turizma, podrazumijeva se skupina poslova vezanih uz smještaj plovila i nautičara te pružanje usluga plovilima i nautičarima. Kao najsloženiji i najrazvijeniji oblik poslovanja u toj grupi je poslovanje marina. Kako na Mediteranu (osim istočnog dijela), tako i na Hrvatskoj obali vidi se da marine prednjače u strukturi luka nautičkog turizma.

Charter ili chartering je poslovanje s plovilima ili brodovima koje uključuje pružanje usluge smještaja gostiju na jahti ili brodicu.

Cruising je vrsta poslovanja nautičkog turizma, a organizira se kao kružno putovanje plovilom cruising kompanije ili za tu svrhu nabavljenim i posebno pripremljenim plovilom.⁴

Slika 1 Model nautičkog turizma u RH

Izvor: Luković, T. (2007.): Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje, Ekonomski pregled, 58 (11), Dubrovnik, str 704

Iz prikazanog modela možemo zaključiti da je nautički turizam veoma složen oblik turizma koji osim navedene tri osnovne vrste ima i dodatne koje se intenzivno razvijaju i šire svoje djelatnosti.

⁴ Luković, T. (2007.): Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje, Ekonomski pregled, 58 (11), Dubrovnik, str 702

Osim ove temeljne podjele nautičkog turizma kakva je u primjeni u RH, moguće su brojne druge podjele, ovisno o temelju za podjelu. Najrelevantniji su: veličina plovila, vlasništvo broda, motiv plovidbe i drugi. Pritom će se za pisanje ovog rada koristiti temeljna podjela na tri osnovna oblika nautičkog turizma prikazane na slici jedan.

2.2. Pojam kriza

Riječ kriza dolazi od grčke riječi koja označava poremećaj, preokret ili teško stanje. Kriza predstavlja stanje lakših i težih poremećaja u gospodarstvu koja se manifestira kao kriza nedovoljne proizvodnje ili prekomjerne proizvodnje. Ti nastali preokreti iz kriza obično se najčešće manifestiraju u jednoj gospodarskoj djelatnosti, primjer poljoprivreda, a nekada može obuhvatiti cjelokupno svjetsko gospodarstvo. Ako se to dogodi, tada nastaje globalna kriza svjetskih razmjera. Kada kriza nastupi dolazi do ogromnih poteškoća u realizaciji cjelokupne proizvodnje zbog nastanka velikih zaliha koje se ne mogu prodati

Ekonomska kriza je situacija u kojoj gospodarstvo jedne ili više država ostvaruje usporavanje ili iznenadni pad do kojeg dolazi zbog financijske krize. Predstavlja zastoj i pad gospodarske djelatnosti s teškim posljedicama za razinu proizvodnje, zaposlenosti i dohodka. Ekonomska kriza označava fazu poslovnog ciklusa gdje se zaustavlja gospodarski polet i naglo prelazi u opadanje, pri čemu dolazi do pretrpanosti tržišta zalihama, padom cijena, padom vrijednosti vrijednosnih papira, nestašicom novca, nelikvidnosti, rastom kamatne stope, masovnih stečajeva, otpuštanjem radnika. Također, izostaju prihodi od prodaje robe i usluga, raste stopa zaduženosti. Sve to donosi loše stanje općeg gospodarstva. Financijska kriza stanje je u kojem potražnja za novcem raste u odnosu na opskrbu novcem.⁵

U ovom dijelu rada spominjem pojam krize jer smatram da pandemija COVID-19 za sobom vuče i krizu koja će nastupiti, ili je već nastupila u pojedinim državama. Mnogi su na samom početku pandemije, zbog lockdowna dobili otkaz, ušli u dugove, izgubili domove i tako dalje.

⁵ Financijske krize, Wikipedija (https://hr.wikipedia.org/wiki/Financijske_krize) pristupljeno 22.9.2020.

3. Uloga nautičkog turizma u gospodarstvu RH

U ovom dijelu rada proučit će se uloga nautičkog turizma u hrvatskom gospodarstvu, te se prikazuju statistički podaci koji se odnose na razvoj nautičkog turizma na području RH.

3.1. Razvoj nautičkog turizma u RH

Razvoj nautičkog turizma u svijetu počeo je od polovice 19. stoljeća, no u Hrvatskoj dosta kasnije zbog nerazvijene nautičko-turističke ponude. Tek sredinom šezdesetih godina 20-tog stoljeća dolazi do razvoja suvremenog nautičkog turizma kada su na našoj obali izgrađene 4 marine sa ukupno 150 vezova, te ostvaren promet preko 1500 inozemnih plovila. Jadranska obala je postala poznatija kao još jedna turistička destinacija za plovidbu nautičara.

U tom razdoblju donešena je Odluka o osnivanju ACY-a (Adriatic Club Yugoslavia) 1982.g. Od 1983. do 1984. izgrađeno je još 16 marina s ukupnim kapacitetom od 4,730 vezova. Sve do početka Domovinskog rata Hrvatska je imala dinamičan rast, odnosno sve više izgrađenih marina i broja inozemnih plovila u našem akvatoriju.

U razdoblju od 1991. do 1995. godine, Hrvatska se nalazila u Domovinskom ratu, te je bilo nemoguće razvijati turizam. Rat u Hrvatskoj usporio i privremeno zaustavio razvoj nautičkog turizma koji je do tada imao stopu rasta i preko 14 posto. No, oporavak nautičkog turizma nakon rata tekao je mnogo brže nego u drugim granama hrvatskog turizma. Udruga hrvatskih marina osnovana je 1991. godine, 1994.g. Udruženje nautičkog turizma pri HGK, a 2006.g. Hrvatska udruga brodara.

Razvoj nautičkog turizma na Jadranu prošao je kroz tri razvojne faze:⁶

- Prva faza – razdoblje do 1984. godine za kojeg su karakteristične pojedinačne razvojne inicijative na malom broju lokacija i bez mogućnosti oblikovanja odgovarajućeg sustava nautičke turističke ponude.

⁶ Ante Dulčić: "Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma", Ekokon, d.o.o., Split 2002

- Druga faza – razdoblje koje počinje nakon 1984. godine izgradnjom lanaca ACI marina i ostalih turističkih luka. To je početak planskog razvoja i formiranja sustava nautičke turističke ponude na obalnom prostoru Hrvatske.
- Treća faza – praktički se oblikuje posljednjih godina, tj. nakon 1993. godine kad dolazi do pretvorbe i privatizacije marina, što oblikuje i razvojne interese novih vlasnika. Pod time se smatra da će se marine organizirati u sustav koji će biti sposoban efikasno pružati brojne usluge nautičkim turistima duž cijele hrvatske obale Jadrana. Ma koliko god pojedina marina bila dobro opremljena, to nije dovoljno ako ne postoji i duž obalni sustav, jer je smisao nautičkog turizma kretanje, a ne stacioniranje.

Važno je napomenuti da i danas traje taj razvoj, te u odnosu na ostale oblike hrvatskog turizma, nautički se, nažalost i dalje slabije razvija ali je vidljivo da nakon kriza ima najbrži oporavak.

3.2. Hrvatska obala

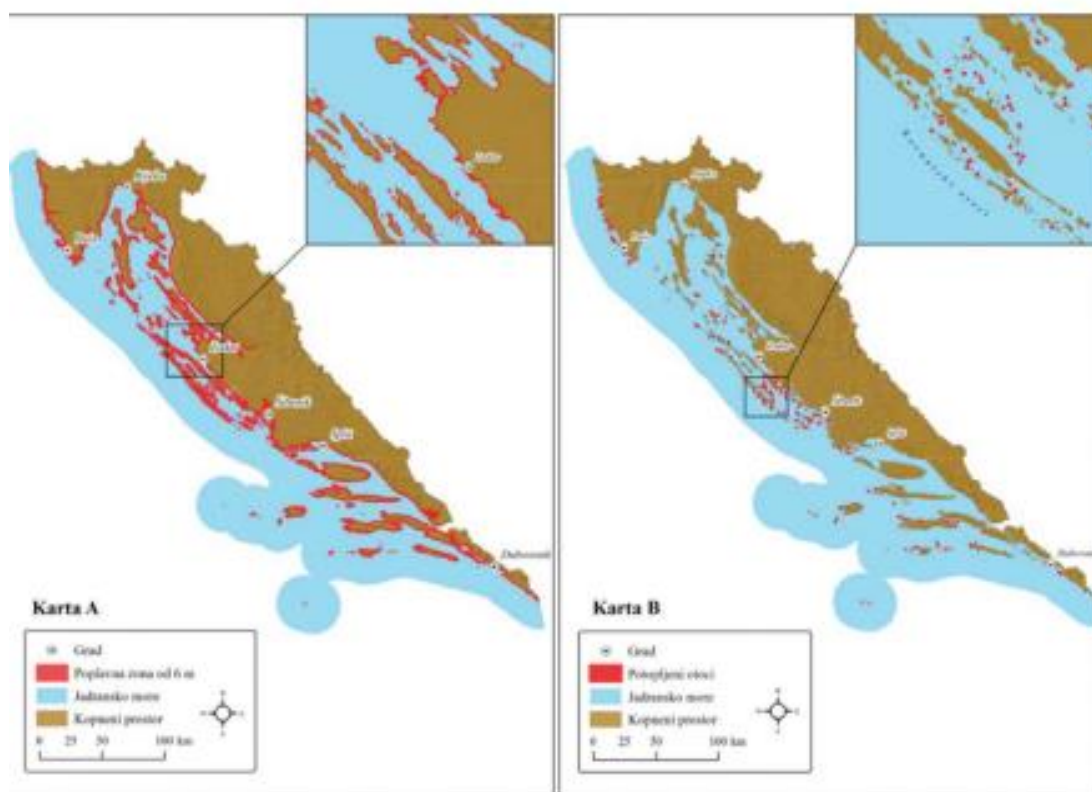
Razvedenost hrvatske obale jedan je od glavnih prednosti za razvoj nautičkog turizma.

Površina mora RH iznosi 31.067km² . Zračna udaljenost od SZ rta Savudrije do JI rta Oštro iznosi 526 km (s koeficijentom razvijenosti 11,1). Hrvatska posjeduje 1.777 km kopnene te 4.058 km obalne obale s 1.185 otoka, otočića, hridi i grebena, od čega je 50 otoka naseljeno.

Uz razvedenost obale i atraktivnost otočnoga prostora, Hrvatska se ističe obilježjima reljefa. Naša obala je visoka, strma i stjenovita što prostoru daje posebnu čar i ljepotu. Treba naglasiti da je određeni dio arhipelaga zaštićen; područje Brijuna, Kornata i Mljeta u kategoriji nacionalnog parka, a Telašćice i Lastovskog otočja u kategoriji parka prirode. Odmah iza obale uzdižu se planinski lanci Učke, Velebita, Svilaje, Kozjaka, Mosora i Biokova. Osim fizičkih prednosti hrvatske obale, važno je sagledati kako su kapaciteti za prihvat plovila raspoređeni duž hrvatske obale.

Od 16.913 ukupnih vezova, Istarska županija ih sadrži najviše (4.291, ili 25,37%), za njom slijedi Zadarska (3.759 ili 22,22%) i Primorsko-goranska županija (3.416 ili 20,20%), a tek na četvrtom mjestu se nalazi Šibensko-kninska županija s 3.001 vezom (17,74%).⁷

Slika 2 Razvedenost hrvatske obale

Izvor: Internet

https://www.google.com/search?q=RAZVEDENOST+HRVATSKE+OBALJE&sxsr=AleKk03sG0851OW1PSO4YUsXQdEGIN0HVQ:1600443939706&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiW9YikhvPrAhUptYsKHSloBZUQ_AUoAnoECAwQBA&biw=1920&bih=969

Na slici 2 vidljiva je velika razvedenost duž cijele hrvatske obale čime je mnogo privlačnija od ostalih Mediteranskih obala. Slika prikazuje svih 1185 otočića, hridi i grebena.

3.2.1. Konkurentnost nautičkog turizma u RH

Najveći konkurenti Hrvatskoj su ostale zemlje u Sredozemlju, odnosno Italija, Grčka, Francuska, Turska i Španjolska. Naš arhipelag jedinstven je turistički simbol po kojem je

⁷ Antonia Brčić: „Razvoj nautičkog turizma u RH uz primjer šibensko-kninske županije“ str 5, pristupljeno 18.9.2020.

Hrvatska prepoznata u turističkom svijetu i svake godine privlači sve više i više nautičara. Prirodne ljepote, skrivenost obala, ekološka očuvanost jedne su od prednosti naše obale.

Iako Jadransko more ima nekoliko onečišćenih područja (posljedice urbanizacije), i dalje pripada morima manjeg onečišćenja. Kakvoća mora i dalje prednjači u odnosu na cijeli Mediteran. Sve mediteranske zemlje osim Grčke čija razvedenost obale iznosi 13,17, imaju mnogo manji broj otoka, pa tako razvedenost obale u Hrvatskoj iznosi 11,5 te zauzima treće mjesto u svijetu po razvedenosti.

3.3. Nautički kapaciteti i njihovo poslovanje

Istraživanjem Državnog zavoda za statistiku (DZS) 2019. godine obuhvaćeno je 167 luka nautičkog turizma na morskoj obali Hrvatske, i to 78 marina (17 suhих), 75 sidrišta, 9 privezišta te 5 odlagališta za plovila. Ustanovljen je porast broja plovila na stalnom vezu za 4,6 posto u odnosu na 2018. godinu, odnosno sada ih je 14 249 plovila. Vezom u moru služilo se 84,9 posto plovila, a na kopnu 15,1 posto plovila.

Prema državi zastavi, najviše plovila je bilo pod zastavom Hrvatske (44,1%), zatim slijedi Austrija (15,6%), Njemačka (15,5%), Slovenija (5%) te Italija (3,8%).

Prema vrsti plovila na stalnom vezu u moru najviše je bilo jahti na jedra (49,0%), slijede motorne jahte (46,4%) te ostala plovila (4,6%).⁸

Tablica 1 Nautički kapaciteti na području RH

Kapacitet marina	2017.	2018.
Broj marina	57	58
Luke nautičkog turizma (sidrišta, privezišta, suhe marine)	80	82
Površina akvatorija (m ²)	3.711.951	4.075.400
Broj vezova	17.067	17.274
Ukupna dužina razvijene obale za privez (m)	62.993	68.844
Ukupna površina prostora na kopnu (m ²)	741.681	745.453

Izvor: HTZ (2019.): Turizam u brojkama 2018., dostupno na: https://htz.hr/sites/default/files/2019-06/HTZ%20TUB%20HR_%202018_0.pdf (pristupljeno 18.09.2020.)

⁸ Državni zavod za statistiku; Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2019: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-04_01_2019.htm pristupljeno 18.9.2020.

Na slici 3 prikazan je broj marina, broj luka nautičkog turizma, broj vezova te drugi podaci koji su nužni za praćenje nautičkih kapaciteta na području RH. Vidljivo je da je u 2018. godini bilo 58 marina, što je jedna više u odnosu na prethodnu godinu.

U 2018. godini su u funkciji bile 82 luke nautičkog turizma, odnosno 2 više nego li 2017. godine. Broj vezova u moru je također u porastu. Iz toga možemo zaključiti da je nautički turizam na području RH u usponu te da postoji potencijal za dodatni razvoj ovakve vrste turizma.

Nadalje, istraživanje je došlo do zaključka da je najviše plovila na stalnom vezu bilo u Šibensko-kninskoj županiji, i to 2 898 plovila, što je 24,0% od ukupnog broja plovila na stalnom vezu u moru.

Luke nautičkog turizma u 2019. godini ostvarile su ukupno 918 milijuna kuna prihoda, najveći dio odnosio se na iznajmljivanje vezova, što je 71 % ukupno ostvarenog prihoda, odnosno 652 milijuna kuna.

Promatrano po jadranskim županijama, najveći prihod ostvarila je Šibensko-kninska županija sa 233 milijuna kuna prihoda, što je 25,4% od ukupno ostvarenih prihoda luka nautičkog turizma.

Slika 3 Ostvareni prihod luka nautičkog turizma bez PDV-a u 2018. i 2019. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku: Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2019. godini, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-04_01_2019.htm pristupljeno 18.9.2020.

Na slici 4 prikazan je ostvarenih prihod luka nautičkog turizma bez PDV-a u 2018. i 2019. godini iz kojeg možemo zaključiti porast prihoda za otprilike 7,2 % u 2019. godini. Vidljivo je da su sve županije ostvarile rast prihoda, gdje prednjači Šibensko-

kninska županija sa rastom od 3,5%. iza koje slijede Splitsko-dalmatinska sa 4,6 % te ostale.

Turisti niže platežne moći koriste nautičke turističke usluge u vidu skijanja na vodi, surfanja i laganih plovila, turisti srednje platežne moći koriste jedrilice i glistere, te turisti veće platežne moći koriste jahte i vele brodove.

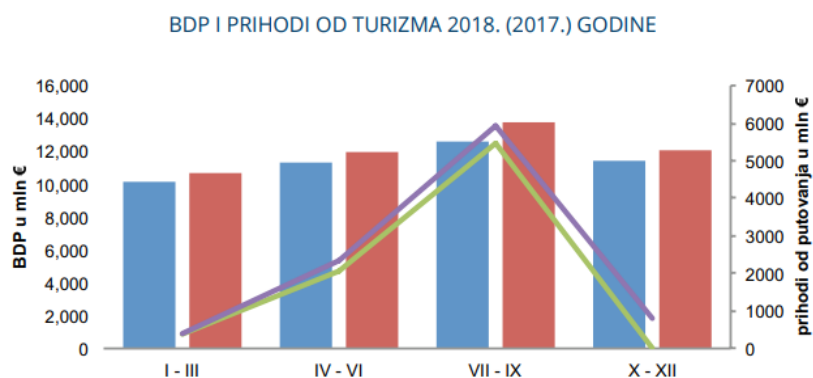
Prema Thomas istraživanju gotovo svaki drugi nautičar (49%) na razini kućanstva ostvaruje mjesečna primanja veća od 3.500 eura, dok tek 9% nautičara dolazi iz kućanstava s mjesečnim primanjima do 2.000 eura.

Za razliku od nautičara, kod 18 gostiju u smještajnim objektima gotovo polovica (47%) ima mjesečna primanja kućanstva manja od 2.000 eura.⁹

Prosječna dnevna potrošnja nautičara iznosila je oko 72 eura, nautičari na individualnom putovanju trošili su prosječno dnevno oko 55 eura, a nautičari u charteru oko 139 eura.

Iz tog istraživanja možemo zaključiti da su nautičari veći i kvalitetniji potrošači od ostalih kategorija turista, i upravo zbog toga trebali bi raditi na poboljšanju nautičke ponude.

Slika 4 BDP i prihodi od turizma u 2018. godini

Izvor: HTZ, Turizam u brojkama 2018. https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-06/HTZ%20TUB%20HR_%202018_0.pdf pristupljeno 18.9.2020.

U 2018. godini Hrvatska je ostvarila 10,096,5 milijuna eura od turizma te udio u BDP-u iznosi čak 18,01 posto BDP-a, što je daleko najveći u Europi.

⁹ Institut za turizam, Stavovi i potrošnja nautičara u Hrvatskoj, TOMAS NAUTIKA Jahting 2012, Zagreb, str. 44

Udio prihoda od nautičkog turizma u BDP-u Republike Hrvatske iznosi 10,3 % i predviđa se daljnji rast tokom slijedećih godina.

Ekonomski učinci kroz koje djeluje nautički turizam mogu biti pozitivni i negativni.¹⁰

Pozitivni ekonomski učinci:

- poboljšanje devizne bilance
- generiranje proračunskih prihoda
- aktiviranje turističkih potencijala
- povećanje zaposlenosti
- pokretanje regionalnog razvoja
- razvoj malog poduzetništva
- stimuliranje gospodarskim tijekovima među područjima i sudionicima turističkog procesa
- zapošljavanje prometnih kapaciteta, itd.

Negativni ekonomski učinci:

- sezonalnost
- inflacija cijena proizvoda, usluga i zemljišta
- ovisnost o nekoliko glavnih emitivnih tržišta
- odljevi
- mjenjanje gospodarske strukture recepivnog prostora
- porast troškova života stanovništva
- porast oportunitetnih troškova, itd

¹⁰ Križman, Pavlović, D., Marketing turističke destinacije, 2008.

Iako postoje negativni, i dalje se može smatrati da ima više pozitivnih učinaka koji djeluju na ekonomiju. A neosporivo je da nautički turizam uveliko pridonosi rastu BDP-a države. No, država i dalje mora regulirati njegovo poimanje i uvažiti zahtjeve nautičara, marina i ostalih subjekata kako bi nautiku podigli na veću razinu od trenutne.

Nautički turizam pridonosi općem razvoju gospodarstva zemlje i to na dva načina¹¹:

1. Razvojem nautičkog turizma iznad stope općeg gospodarskog rasta relativno se utječe na korekciju stope općeg gospodarskog rasta zemlje. U tom slučaju nautički turizam povlači gospodarski razvoj, odnosno potiče njegov brži rast.

2. Razvoj nautičkog turizma utječe na brži razvoj postojećih djelatnosti zemlje ili nekog kraja i potiče razvoj novih djelatnosti koje su s njim horizontalno (izletnički turizam, podvodni foto-safari, servisne službe i sl.) ili vertikalno (mala privreda, brodogradnja i sl.) povezane. Tako se zapošljava velik broj stanovnika što rade u različitim djelatnostima kojima je posredna ili neposredna svrha zadovoljenje nautičara. Vrlo često broj tako zaposlenih višestruko je veći od broja zaposlenih u neposrednoj turističko-nautičkoj privredi. Posebno je za otočnu privredu takav oblik razvoja osnova opstanka života na otocima.

Vidljivo je iz navedenog da nautički turizma utječe na više djelatnosti koje onda imaju veliki utjecaj na gospodarstvo. Ovaj oblik turizma najviše pogoduje otocima koji su već dovoljno odvojeni od kopna i prilika za rast.

No mnogi nautičari se žale na nedostatak ulaganja i nerazvijenost standarda kao u nekim Mediteranskim zemljama.

¹¹ Favro S., Kovačić, M.: Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Split, 2010.

4. Odnosi turističkih pokazatelja

U ovom dijelu rada proučit će se turistički pokazatelji zadnjih pet sezona u Republici Hrvatskoj, te kakav je utjecaj pandemija COVID-19 imala na sezonu 2020.

4.1. Utjecaj COVID-19 na sezonu 2020.

Rastom broja zaraženih rastao je i strah među stanovništvom, ne samo Hrvatske već i cijeloga svijeta. Vlada nije imala niti jednu opciju nego potpuno zatvoriti državu. Pod tim se mislilo na to da će raditi samo bolnice, trgovine i važne institucije. Donesena je odluka o radu od kuće, školovanju od kuće, sve samo da se ne bi povećao broj zaraženih. No, rastom broja dana u karanteni, tako smo sve dublje tonuli u krizu. Mnogi ljudi već na početku karantene dobili su otkaz, a taj trend zabilježen je do danas, te se očekuje nastavak. Svibanj se činio kao da od sezone neće biti ništa. Sve rezervacije, koje su dogovorene još prošle godine bile su okazane. No, u Hrvatskoj, gdje BDP uveliko ovisi o prihodima od turizma to nije moglo biti dozvoljeno. S postignutih nula zaraženih nekoliko dana za redom, donesena je odluka o otvaranju granica.

Donesene su mjere kako bi se pomoglo poduzetnicima, radnicima, umirovljenicima i svima ostalima. Hrvatska se činila kao „sigurna zemlja“ za ljetovanje, a vlada je činila sve da tako i ostane. U početku samo su neke grane turizma imale šanse za oporavak, među njima je bio i nautički turizam. Nautičari, u odnosu na druge subjekte turizma, žive na neki način izolirano. Na brodovima, svojim ili unajmljenim imaju gotovo sve, od kuhinje, sobe, do kupaonice. Osim svega dostupnog na brodu, mogu uživati u skrivenim uvalama kojih je na našoj obali pregršt. Vlada je odlučila da s otvaranjem vrata za nautički turizam, mogu otvoriti i drugim izolacijskim oblicima turizma kao što su smještaj u apartmanima, malim hotelima, kamp kućicama i slično.

Sezona je počela, trajala je mjesec dana, počeo je rasti broj zaraženih. Polako smo počeli biti na crvenoj listi brojnih država čiji stanovnici su bili glavni gosti. Nove mjere vlade ukidaju rad kafića i klubova do kasno, uvode nošenje maske u zatvorenim prostorijama. Upravo zbog toga, ponovo smo izgledali kao nesigurna država. No to nije previše zabrinjavalo nautičare koji odsjedaju na našoj obali jer bi oni ove godine, sišli sa broda na večeru, odlazak u kupnju te se nisu previše zadržavali na obali. I dalje su bili izolirani, što im je naposljetku i odgovaralo.

4.2. Vladina pomoć turizmu

Vlada Republike Hrvatske je u par navrata donosila paket mjera za pomoć gospodarstvu, a dio mjera odnosio se i na turizma, sektor koji je najpogođeniji pandemijom.

Mjere za turizam sastavni su dio prihvaćenih mjera za pomoć gospodarstvu prema prijedlogu Ministarstva turizma.¹²

Uz mjere došlo je i do izmjene i dopune Zakona o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, turističkoj pristojbi, pružanju usluga u turizmu i o ugostiteljskoj djelatnosti. Vlada je već ranije dopunila i dvije uredbe, a sve s ciljem financijskog rasterećenja turističkog sektora i mogućnosti brzog donošenja odluka.

Već se u prvom setu mjera, u dijelu resora mora, prometa i infrastrukture mislilo na nautički turizam. U tom kontekstu su donesene mjere poput odgode primjene novog Pravilnika o brodicama, čamcima i jahtama u pogledu zahtjeva za opremanjem kao i datuma primjene odredbi o obaveznoj opremi kako bi se nautički sektor gospodarstva rasteretio dodatnih ulaganja u ovoj sezoni. Osim toga, privremeno su produljenje valjanosti svjedodžbi i drugih isprava u međunarodnoj i nacionalnoj plovidbi te je dana preporuka lučkim upravama za odgodu plaćanja stalnog dijela koncesijskih naknada i pristojbi za korištenje operativne obale u lukama otvorenim za javni promet.

Drugi paket mjera koje je Vlada donijela a odnose se na turizam su:

- Odgoda plaćanja turističke članarine za gospodarske subjekte i privatne iznajmljivače.
- Odgoda plaćanja turističke pristojbe za privatne iznajmljivače (paušal).
- Ograničavanje radnog vremena ugostiteljskih objekata.
- Potpore za programe financiranja obrtnih sredstava i poboljšanja likvidnosti ugroženih gospodarstvenika u turizmu.
- Odgoda plaćanja naknade za korištenje koncesije na turističkom zemljištu u kampovima

¹² Ministarstvo turizma: Paket mjera Vlade; <https://www.koronavirus.hr/vladine-mjere/ministarstvo-turizma/116> pristupljeno 22.9.2020.

Ministarstvo turizma i Hrvatska banka za obnovu i razvitak zaključili su „Sporazum o poslovnoj suradnji na provedbi mjera osiguravanja likvidnosti poduzetnicima u sektoru turizma“ čime je omogućeno odobrenje izravnih beskamatnih kredita HBOR-a. Potpisanim sporazumom utvrđeno je da će Ministarstvo turizma osigurati sredstva u iznosu od 26 milijuna kuna za subvencioniranje kamatne stope do dva postotna boda za kreditiranje likvidnosti poduzetnika u turističkim djelatnostima u okviru Mjere COVID – 19.

Neke dodatne mjere koje je Vlada donijela, a odnose se na turizam su:

- Naknada za plaće radnika 4.000 kuna neto
- Predaja financijskih izvještaja produžena do kraja lipnja
- Mjere podrške Vlade hrvatskom poljoprivredniku, ribaru i selu
- Moratorij na raskid ugovora s putničkim agencijama u trajanju od 180 dana
- Produženje trajanja mjere stalni sezonac

Prema Vladi, najvažnija mjera koja je donesena, a što se tiče turizma, je ona o Odgodi plaćanja koncesijske naknade za zemljište i turističke članarine i prostoje jer upravo naknada za zemljište godišnje donese oko 25 milijuna kuna, a turističke članarine i prostoje donesu gotovo milijardu kuna godišnje u hrvatski proračun.

Novost vezana za turističku pristojbu u nautici. Ona se dosad plaćala isključivo u lučkim kapetanijama što je zahtijevalo fizički dolazak gostiju. Zato je Hrvatska turistička zajednica pokrenula portal na 4 jezika koji nautičarima omogućava da plaćanje te pristojbe odrade online, zatim potvrdu dobivaju na e-mail.

To znači da vlasnici stranih jahti i brodica mogu samostalno od kuće ishoditi vinjete, kako bi u lučkim kapetanijama i ispostavama lučkih kapetanija platili pristojbu za plovidbu hrvatskim morem.

4.2.1. Zahtjevi nautičkog sektora

Udruženje marina Hrvatske gospodarske komore u kojem su okupljene sve marine u Hrvatskoj, njih više od 70, tražilo je ne samo donošenje mjera nužnih za spas nautičkog turizma, već i da se dugoročno osigura njegov daljni razvoj. Poznato je da Hrvatska ima jednu od najvećih charter flota u svijetu od 4 500 plovila te je krajnje vrijeme da se uvedu promjene.

Udruženje je od Vlade tražilo oslobađanje plaćanja varijabilnog dijela koncesijskih naknada za ovu godinu te fisknog i varijabilnog dijela za 2021. godinu.

Drugi zahtjev je bio vezan za participaciju u subvencioniranju minimalne plaće za radnike, jer prva mjera Vlade nije to dozvoljavala. Naime, marine su u specifičnoj situaciji zato što nisu mogle trenutno prikazati pad prihoda, što je bio uvjet za dodjelu takvih sredstava, već su mogle samo prikazati vrlo velik pad likvidnosti u početku.

Treća mjera koja je bila zahtjevana je da se i djelatnost marina, kao osnova nautičkog turizma svrsta u turizam. Djelatnost marina je do sada bila svrstana u sport i rekreaciju, te se tražilo da se izjednači s drugim srodnim turističkim djelatnostima smanjenjem PDV-a na 13 posto.

Iako se i na razini Ministarstva turizma govorilo da bi nautički turizam mogao biti ključan faktor za spas sezone, Vlada nije udovoljila niti jednoj mjeri koju su tražili nautičari te su marine bile prisiljene davati oproste i popuste prema charter kompanijama.

Izlaz iz problema, tražile su i charter tvrtke okupljene kroz Udruženje pružatelja usluga smještaja na plovilima, donosno charter Hrvatske gospodarske komore. Velik su trošak za sve tvrtke u čarterskoj djelatnosti rashodi prema marinama. Upravo ti troškovi trenutno znače blokadu određenim čarterskim tvrtkama koje nisu u mogućnosti platiti trošak marine u situaciji kada nema prihoda.

Tražili su pomoć u vidu smanjenja cijena, mogućnosti plaćanja veza u mjesečnim ratama, plaćanje nižih iznosa za vrijeme pandemije, te viših nakon poboljšanja prihoda. Naime, trošak veza se u većini marina plaća početkom travnja, a cijena je u prosjeku 10 000 eura s uključenim PDV-om po plovilu.

Charter tvrtke tražile su i ukidanje dodatka na charter, koji se plaća isključivo radi povećane potrošnje struje i vode za charter plovila i uglavnom iznosi oko 20 posto.

Uprava ACI marina je nakon dopisa charter tvrtki uvažila molbu te ukinula dodatak na charter i otpisala zakupe poslovnih prostora, neke privatne marine su također ukinule dodatak za charter i omogućile plaćanje na 12 rata.

Prednosti Hrvatske u odnosu na konkurenciju Grčku i Tursku, najvećim dijelom je ta da smo i auto destinacija stoga je za očekivati da će naši tradicionalno najbrojniji nautičari, Nijemci, Austrijanci, Slovenci biti prvi koji će ploviti kod nas.

Marine su u što većoj mjeri pokušali pratiti upute Hrvatskog zavoda za higijenu te su osigurali razne epidemiološke mjere i preporuke kao što su pojačana briza o čistoći i dezinficiranju površina gdje postoji mogućnost većeg broja klijenata, recepcije imaju pleksiglas ograde, uporabom online aplikacija smanjen je doticaj s klijentima.

Mnoge marine, kao i charter tvrtke kupile su i uređaje kojima se nakon korištenja charter ili privatnog plovila na jednostavan način može dezinficirati kompletan unutrašnji prostor.

4.3. Statistički podaci za 2020 godinu

Iako do sada, nedovoljno cijenjen nautički turizam, pokaziva se kao jedina mogućnost za spas sezone.

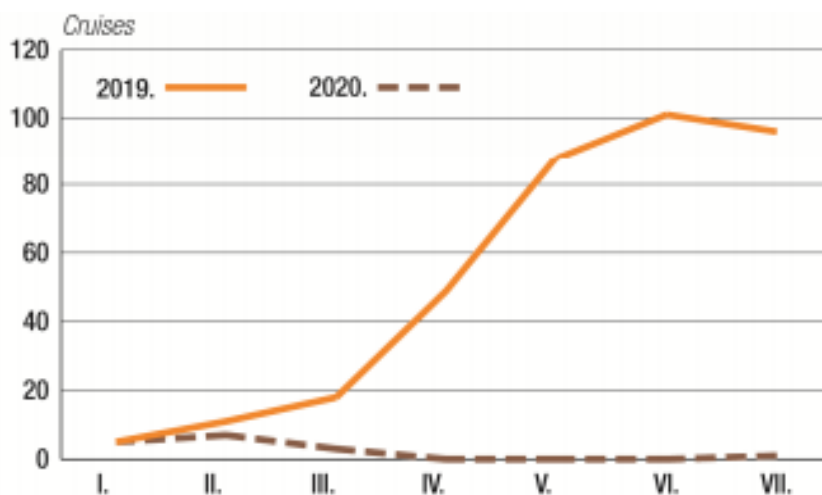
Cruising turizam

Mjere uvedene radi sprečavanja daljnjeg širenja pandemije bolesti COVID-19 izravno su utjecale na smanjenje broja stranih brodova za kružna putovanja u hrvatskim morskim lukama u ožujku i srpnju 2020. te na njihov nedolazak u travnju, svibnju i lipnju 2020.

Prvih sedam mjeseci 2020. godine nisu se činili nikako dobri jer je u hrvatske morske luke uplovilo tek 7 stranih brodova za kružna putovanja koji su ostvari ukupno 16 kružnih putovanja. Na tim brodovima bila su 3 762 putnika koji su u Hrvatskoj boravili 53 dana. Što čini 99,3% manje putnika u odnosu na isto razdoblje 2019. godine. A pad broja putovanja iznosi 95,6 %.¹³

¹³ Državni zavod za statistiku, Ministarstvo turizma; Kružna putovanja stranih brodova u RH u razdoblju od siječnja do srpnja 2020 https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/200904_DZS_kruzeri_do-srpnja%202020.pdf pristupljeno 22.9.2020.

Slika 5 Kružna putovanja u RH po mjesecima u 2019. i 2020. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku; Priopćenje Kružna puovanja stranih brodova u RH u razdoblju od siječnja do srpnja 2020.

Prema slici 5 u prvom tromjesečju 2020. vidljiv je pad, (57,1% manje nego u ožujku 2019.) no početkom trećeg mjeseca krivulja dolazaka je pala na nulu gdje se zadržala sve do srpanja. U 2019. godini krivulja putovanja je konstantno rasla sve do srpanja gdje je malo opala.

Najviše posjeta stranih brodova za kružna putovanja ostvarila je luka Dubrovnik (ukupno devet), a slijede luke Korčula, Split, Šibenik i Zadar (osam posjeta svaka).

Može se zaključiti da je najgori pad zabilježio curising turizam koji je do ove godine ostvarivao jedne od boljih rezultata.

Charter turizam

Hrvatska je najveća charter destinacija na svijetu s preko 4.500 charter brodova, što je dosta velika brojka za tako malu zemlju. No potražnja za vezom je i dalje puno veća od ponude te je potrebno i dalje raditi na kapacitetima i ulaganju u postojeće marine. Charter je oblik turizma koji započinje ranije i završava kasnije nego li i jedan drugi oblik turizma u RH.

Početak pandemije sve rezervacije za predsezona su bile otkazane, a polako su se počele otkazivati i one za srpanj i kolovoz. Sve do lipnja niti jedna charter tvrtka nije imala novi upit za rezervaciju.

Ukupan broj charter gostiju pao je za 65 posto, tako nas je u prvih sedam mjeseci ove godine posjetilo 112.810 čarteraša, dok je u istom razdoblju lani ta brojka iznosila 317.700.¹⁴

No, početkom lipnja nautičari su prepoznali da je izolacija na brodovima izvrsna zaštita od COVID-19, te su nove rezervacije počele pristizati, kao i veći broj brodica na Jadranu.

Od početka godine pa sve do kraja srpnja zabilježeno je 28.400 stranih jahti i brodica, što je 67 posto u odnosu na isto razdoblje lani (42.700). Kod jahti duljih od 20 metara bilježe se još bolji rezultati, odnosno 669 dolazaka u 2020. godini, što je 83 posto u odnosu na 2019. kada je evidentirano 780 dolazaka ovakvih jahti.

Najveće gubitke ostvarile su marine Dubrovnik i Agana koje bilježe pad od 85 posto zbog svoje odsječenosti i ukinutih avionskih letova. Sjevernije marine poput Punta ili Verude ostvarile su 54 posto prometa, dok su Šibenik i Zadar nešto lošiji sa 45 posto prošlogodišnjeg prometa.

Sezona ove godine za charter turizam ipak nije bila toliko loša koliko se očekivalo u početku. No većina charter tvrtki morala je pružiti pomoć svojim nautičarima u vidu osobođenja plaćanja charter naknade za vrijeme trajanja krize.

Luke nautičkog turizma

Direktna pomoć Uprave ACI marina poslovnim partnerima iznosi najmanje 15 milijuna kuna, što će kratkoročno utjecati na njihove prihode, ali će dugoročno osigurati kontinuitet poslovanja i zadržati visoku kvalitetu pružanja usluga u marinama. Uprava ACI-ja odlučila je sve partnere osloboditi plaćanja naknade za obavljanje sporedne djelatnosti.

Iako je epidemija započela u predsezoni, kada ionako tranzit plovila nije izražen, posljedice krize u prvom kvartalu i nisu bile izražene.

Zbog sve snažnijeg i negativnog utjecaj epidemije na poslovne i financijske rezultate, bilo je potrebno pružiti pomoć u vidu popusta, dodatnih usluga i slično kako bi privukli goste. S toga se Uprava ACI marina odlučila da tijekom lipnja svi nautičari čija su plovila na godišnjem vezu ostvaruju besplatne dnevne vezove u svim ACI marinama, a svi ostali nautičari ostvaruju popust od 30 posto.

¹⁴ Hrvatska Gospodarska Komora; Nautika u srpnju dosegla 75% dolazaka; <https://www.hgk.hr/nautika-u-srpnju-dosegla-75-posto-lanjskih-dolazaka> pristupljeno 24.09.2020.

Neki od ostalih popusta su:

- 15% popusta na cijenu godišnjeg veza u odabranim ACI marinama za prvu godinu novim klijentima koji ulaze u sustav ACI-ja te postojećim ACI klijentima za drugo i svako sljedeće plovilo
- popust od 50 posto na boravak u ACI apartmanima u ACI marini Cres uz ACI Card
- besplatna ulaznica NP Kornati za goste ACI marine Piškera koji plate redovnu cijenu dnevnoga veza a vrijedi za dan uplova i sutradan do 19 sati
- Popusti za sve novo sklopljene Ugovore o vezu do čak 30% za 3 godine

Svim popustima marine su pokušale povratiti nautičare i podići svoje prihode koji su bili u padu od početka godine.

Nadalje, Uprava ACI-ja koja trenutno ima 320 stalno zaposlenih nije imala namjeru smanjivati taj broj, te su u srpnju i kolovozu zapošljavali dodatnu sezonsku radnu snagu.

4.3.1. Nautički turizam u sezoni 2020.

Usporedba posljednjih 5 sezona odnosi se na broj dolazaka u lipnju, srpanju i kolovozu.

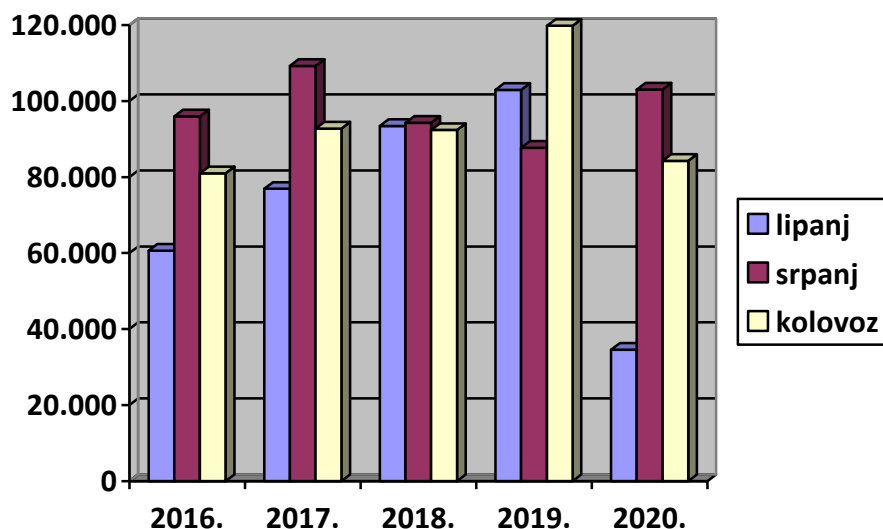
Iako je nautički sektor u prvih 6 mjeseci doživio značajan pad od 42 posto, to se na kraju ipak smanjilo te su rezultati bili puno bolji. To potvrđuju i podaci samo za lipanj, kada je bilo gotovo 11 tisuća dolazaka, što je, 21,4 posto manje nego u lipnju prošle godine.

Jahti duljih od 20 metara u prvoj polovici ove godine došlo je gotovo 428, što je tek 23,4 posto manje nego lani, dok ih je u lipnju došlo jednako kao u istom lanjskom mjesecu.

Turista odnosno nautičara, i stranih i domaćih, ukupno je na svim jahtama i brodicama koje se iznajmljuju te na malim brodovima za višednevna krstarenja bilo nešto više od 43 tisuće, što je na razini od oko 21 posto lanjskih dolazaka (kada ih je bilo više od 209 tisuća). Najveći udio u tom padu bilježi se s turistima koji su odmor provodili na malim kruzerima (brodovi za kružna putovanja), jer ih je u šest mjeseci ove godine bilo 30 tisuća ili 98,2 posto manje, što objašnjavaju nedostatkom avionskog prometa, kojim su ti turisti najčešće dolazili, i najviše iz prekooceanskih destinacija, kojih ove godine još nema zbog ograničenja putovanja. Hrvatska je zbog svoje dobre cestovne povezanosti ostvarila mnogo bolje rezultate u nautičkom turizmu u odnosu na neke konkurentne zemlje.

Na slici 6 prikazani su dolasci turista koji su boravili u segmentu nautičkog chartera. Ovdje je vidljiv blagi rast dolazaka do 2020. godine. Srpanj 2020. godine ostvario je veći broj dolazaka u odnosu na srpanj prethodnih godina. Lipanj je svake godine nešto manji u odnosu na srpanj i kolovoz, no ove godine je niži za oko 50-tak posto. Nizak broj dolazaka u kolovozu može biti zbog ponovnog uvođenja mjera Vlade, te stavljanja na crvenu listu susjednih država čiji su gosti najbrojniji.

Slika 6 Dolasci turista u segmentu nautike

Izvor: rad Autora

Prema svim prikupljenim podacima može se reći da je nautički turizam najbliže bio brojkama prošlih godina. U odnosu s ostalim granama turizma, nautički se pokazao kao jedna od velikih nada za spas zbog svojih karakteristika. Iako je država tek malo pripomogla ovoj grani turizma, marine, udruženja i nautičari su puno pripomogli gospodarstvu.

Čarter sezona ostvarivala je relativno dobre brojke, ali ugrožena je zbog restriktivnih mjera koje su uvele sve veći broj europskih zemalja, kao i nedostupnost organiziranog testiranja na COVID-19 za goste u našim marinama. Specifičnost čartera je da sezona traje sve do listopada, no mjere koje su donesene dovele su do naglog odlaska turista. Marine su razmatrale organizirano testiranje gostiju. Ali ni takva pomoć od marina nije produžila sezonu koja je bila u punom zamahu.

4.4. Usporedba sa ostalim komercijalnim i nekomercijalnim smještajem

Kao i svake godine, najpoželjnija vrsta smještaja bile su sobe, apartmani, kuće za odmor te kampovi. Tijekom razdoblja srpanj-kolovoz 2020. godine Hrvatska je zabilježila 5,2 milijuna dolazaka (54% razine prometa 2019.) te 39,8 milijuna noćenja (62% razine prometa 2019.).

Slika 7 Prometi po vrstama smještaja u srpnju i kolovozu

Vrsta objekta	Dolasci VII-VIII 2020.	Noćenja VII-VIII 2020.	Dolasci 2020. (% prometa 2019.)	Noćenja 2020. (% prometa 2019.)
Hoteli	925.118	4.395.893	41	44
Kampovi	876.171	6.642.739	55	57
Objekti u domaćinstvu i na OPG-u	2.500.448	17.974.668	58	66
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	418.231	2.423.489	48	56
Ostalo	1.092	6.553	8	9
Nautički charter	148.857	1.073.103	68	70
Nekomercijalni smještaj	311.696	7.272.551	97	83
UKUPNO	5.181.613	39.788.996	54	62

Izvor: Ministarstvo turizma i sporta; Analiza turističkog prometa i pregled provedenih aktivnosti tijekom srpnja i kolovoza 2020. godine https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/200911_sezona_press.pdf

Iz slike 7 je vidljivo da pri usporedbi sa srpnjem i kolovozom prethodne godine, sve ključne vrste komercijalnih smještajnih objekata bilježe pad prometa koji je najmanje izražen u segmentu nautičkog chartera i obiteljskog smještaja, a najviše u segmentu hotela. Nautički charter ostvario je 75% prošlogodišnjeg prometa.

Hoteli su s oko 1100 kreveta više nego u lanjskom kolovozu ili 176,5 tisuća u ukupnom broju "komercijalnih kreveta" imali udjel od 15 posto, dok su ukupnim noćenjima pridonijeli s 12 posto ili 2,5 milijuna, što je za njih pad od 51 posto. Objekti na OPG-ovima imali su 182 kreveta više u ovogodišnjem nego u lanjskom kolovozu, tj. oko 2600, na kojima je ostvareno nešto više od 26 tisuća noćenja ili 15 posto manje nego u kolovozu 2019., što je najmanji pad među svim vrstama smještaja u odnosu na lanjski kolovoz.

Od komercijalnih vrsta tu su još tzv. ostali ugostiteljski objekti za smještaj, u kojima je bilo 132,4 tisuće kreveta ili 2450 više nego u lanjskom kolovozu, a u njima je ostvareno 1,3 milijuna od ukupnih noćenja u kolovozu ili 41,5 posto manje nego lani.¹⁵

¹⁵ Ministarstvo turizma i sporta; <https://mint.gov.hr/vijesti/komercijalni-turisticki-smjestaj-s-manje-kreveta-nekomercijalni-s-10-posto-vise/21847>

5. Zaključak

Nautički turizam je jedan od oblika turizma kojem je primarna djelatnost prihvat brodova i drugih plovila, a tako stvara dodatan izvor prihoda državnom proračunu. Nautički turizam je često pokretač regionalnog razvoja područja koja imaju visoku stopu depopulacije i nizak standard življenja.

Glavni motivi dolaska nautičara na Jadran su odmor i relaksacija, upoznavanje prirodnih ljepota jadranskih otoka te atraktivna pogodnost za plovidbu. Ovi motivi uvelike označavaju hrvatsku nautičku potražnju, koju je potrebno podignuti na jedan viši standard, upravo iz razloga jer su ciljna skupina hrvatskog nautičkog turizma bogati i obrazovani turisti srednje životne dobi. Zadnjih godina je primjetan porast kvalitete usluge u hrvatskim marinama, no ta kvaliteta usluge je još uvijek značajno ispod kvalitete nautičkih usluga zapadnih europskih zemalja. Razvijene zemlje Mediterana, poput Italije i Grčke imaju razvijeniju nautičku ponudu od Hrvatske, iako mi imamo jednu od najvećih charter flota, a najmanju obalu.

Ove godine pandemija COVID-19 samo je pokazala koliko nautički turizam pridonosi ekonomiji, a čega do sada nismo bili svjesni. Sa 75% ukupnih prihoda od prošle godina, svrstan je kao grana turizma sa najvećim i najbržim oporavkom. Nautički turizam se prvi vratio dobrom prometu i nakon epidemije i nakon rata. Vlada je samo nekim mjerama pripomogla oporavku nautičkog turizma, no većina tih mjera se nije mogla odnositi na njega. Zbog toga su nautičari zatražili paket mjera koji će se odnositi samo na njih, no u konačnici, nisu ga dobili. Najvažniji zahtjev je bio da se djelatnost marina izjednači s drugim srodnim turističkim djelatnostima što bi uveliko pomoglo zaposlenima, poduzetnicima i ostalim subjektima nautičkog turizma.

Najveći gubitak su ostvarili hoteli, a najmanji je bio u segmentu nautičkog čartera i obiteljskog smještaja. Nautički turizam počinje ranije i završava kasnije nego li ostale grane turizma. Sezona u nautici trajala bi i duže da je Vlada i Hrvatska gospodarska komora uvela testiranje na COVID za nautičare.

Nedvojbeno je da će loša sezona negativno utjecati na BDP i ekonomiju države, te se uskoro očekuje velika ekonomska kriza koja je uzrokovana pandemijom. Najpogođenije države upravo će biti one koje u velikoj mjeri ovise o turizmu, a Hrvatska je na samom vrhu država čija ekonomija već godinama tako funkcionira.

LITERATURA

Članci:

1. Ante Dulčić: “Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma”, Ekokon, d.o.o., Split 2002
2. Favro, S., Kovačić, M.: Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Split, 2010.
3. Križman, Pavlović, D., Marketing turističke destinacije, 2008.
4. Luković, T. (2007.): Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje, Ekonomski pregled, 58 (11), Dubrovnik
5. Luković, T. (2007.): Nautički turizam Europe: kako ga definirati i razvrstati?, Acta Turistica Nova, Vol 1. No. 2

Zakoni

1. Narodne novine (2019.): Zakon o pružanju usluga u turizmu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. 130/17, 25/19 i 98/19, čl. 85

Web izvori

2. Antonia Brčić: „Razvoj nautičkog turizma u RH uz primjer šibensko-kninske županije“ str 5, pristupljeno 18.9.2020.
3. Državni zavod za statistiku: Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2019. godini, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-04_01_2019.htm pristupljeno 19.09.2020.
4. Financijske krize, Wikipedija (https://hr.wikipedia.org/wiki/Financijske_krize) pristupljeno 22.9.2020.
5. Hrvatska turistička zajednica; Turizam u brojkama 2018. https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-06/HTZ%20TUB%20HR_%202018_0.pdf pristupljeno 20.09.2020.
6. Hrvatska tehnička enciklopedija (2017.): Nautički turizam, dostupno na: <https://tehnika.lzmk.hr/nauticki-turizam/> pristupljeno 17.09.2020.
7. Hrvatska turistička zajednica; Arhiva 2020; <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/informacije-o-tijeku-sezone/arhiva-2019> pristupljeno 22.9.2020.

8. Institut za turizam, Stavovi i potrošnja nautičara u Hrvatskoj, TOMAS NAUTIKA Jahting 2012, Zagreb, str. 44 <https://hrturizam.hr/predstavljene-rezultati-istrazivanja-stavovi-i-potrosnja-nauticara-u-hrvatskoj-tomas-nautika-jahting-2017/> pristupljeno 22.09.2020.
9. Ministarstvo turizma i sporta; Paket mjera Vlade; <https://www.koronavirus.hr/vladine-mjere/ministarstvo-turizma/116> pristupljeno 22.9.2020., Komercijalni smještaj sa manje kreveta, nekomercijalni sa 10 posto više; <https://mint.gov.hr/vijesti/komercijalni-turisticki-smjestaj-s-manje-kreveta-nekomercijalni-s-10-posto-vise/21847> , Analiza turističkog prometa i pregled provedenih aktivnosti tijekom srpnja i kolovoza 2020. godine
https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/200911_sezona_press.pdf pristupljeno 24.09.2020.
10. Novac.hr <https://novac.jutarnji.hr/rasprave-i-rjesenja/nauticki-turizam-ima-najbolje-sanse-za-brz-oporavak-marine-se-vec-sad-mogu-pripremati/10180438/> pristupljeno 18.09.2020.
11. Portal grada Kaštele <http://www.kastela.org/> pristupljeno 21.09.2020.

Popis tablica

Tablica 1 Nautički kapaciteti na području Republike Hrvatske.....	14

Popis slika

Slika 1 Model nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj.....	8
Slika 2 Razvedenost hrvatske obale.....	12
Slika 3 Ostvareni prihod luka nautičkog turizma bez PDV-a u 2018. i 2019. godini.....	15
Slika 4 BDP i prihodi od turizma u 2018. godini.....	16
Slika 5 Kružna putovanja u RH po mjesecima u 2019. i 2020. godini.....	24
Slika 6 Dolasci turista u segmentu nautike.....	26
Slika 7 Prometi po vrstama smještaja u srpnju i kolovozu.....	27

SAŽETAK

Hrvatska ekonomije uveliko ovisi o turizmu, što dokazuje činjenica da se većinski dio BDP-a odnosi na prihode turizma. Nautički turizam jedan je on oblika turizma čiji subjekti troše znatno više novca, u odnosu na ostale oblike, otprilike 40 posto više. No i dalje se nautički turizam nije prepoznao kao jedna od važnijih grana turizma u Hrvatskoj, odnosno i dalje je podcjenjen. Nakon definiranog problema istraživanja može se definirati predmet istraživanja, odnosno utjecaj COVID-19 na nautički turizam, koji ima posljedicu utjecaja na ekonomiju RH. Cilj ovog rada je prikazati koliko je nautički turizam bitan za hrvatsku ekonomiju te je li uspio spasiti sezonu, odnosno gospodarstvo RH.

Poznato je da nautički turizam čini 10,3% prihoda u ukupnom BDP-u države, što nije malo. Zbog pandemije COVID-19 sezona je bila upitna. Nautički turizam se pokazao kao jedna od grana koja je imala najviše šansi za brzi oporavak i to je dokazala time što je ostvarila gotovo 75% prihoda od prošle godine. Najmanje izražen pad prometa bio je u segmentu nautičkog čartera. Možemo zaključiti da je nautički turizam iznimno kvalitetan oblik turizma koji može pridonjeti i više nego li do sada, samo je potrebno mnogo ulaganja od strane države, te klasifikacija u djelatnost turizma.

Hrvatska ima prednost u prirodnim ljepotama, pejzažnoj slikovitosti i ekološkoj očuvanosti što su važna obilježja za razvoj i budućnost nautičkog turizma ali nije dovoljno. Kvaliteta ponude hrvatskih marina ne može se usporediti s ponudom marina u ostalim europskim zemaljama.

Ključne riječi: nautički turizam, COVID-19, ekonomija

SUMMARY

Croatian economy is highly depending on tourism, which is proven by the fact that the majority of GDP is referring to tourism revenues. Nautical tourism is a form of tourism whose subjects spend significantly more money in regard to its other forms, approximately 40 percent more. However, nautical tourism is still not recognised as one of the important forms of Croatian tourism, that is, it is still being undervalued. After defining the problem of research, it is possible to define the subject of research, in other words the impact of COVID-19 on nautical tourism, which consequently affects Croatian economy. The goal of this study is to illustrate the importance of nautical tourism and whether it has managed to save the season and the Croatian economy.

It is well known that nautical tourism makes 10,3 % of the income in the country's total GDP, which makes a significant amount. Due to the COVID-19 pandemic, the season was put in question. Nautical tourism was considered a form with the highest chances of recovery and it has finally been proven by realizing almost 75% of the last year's income. The nautical charter sector marks the minimal drop in the number of deals. Hence it is deducible that the nautical tourism is a form of tourism with extreme quality, capable of contributing even more. Nonetheless, great investments are required, so as the classification as a sector of tourism.

Croatia has advantages in its natural treasures, its gorgeous landscapes, but also in ecological preservation, all-together being important features for the development, as well as the future of the nautical tourism. Per contra, it is not enough because the quality of the offer Croatian marines are giving is incomparable to other European countries.

Keywords: nautical tourism, COVID-19, economy